

Implementing the theory of maritime civilization, moving towards maritime governance

Alireza Alipour

Assistant Professor Educational management Naval Science University Khomeini Emam, Noshahr
alipoor.alireza@yahoo.com/

Abstract

Civilization has been an inherent feature of the sea throughout history since the beginning of the Maritime Revolution in the sixteenth century; The coasts and seashores became the center of gravity of civilization, and the coastal economy gradually replaced the land-based economy, so much so that today the sea is a major factor in the development strategies of states, in other words, an important component of governance. In the first forty years of the Islamic Republic of Iran's, the sea has been neglected by the authorities, which the Supreme Leader has explicitly mentioned in the text of the second step of the Islamic Revolution. Sea-centered governance in Iran requires the full enjoyment of the interests of the sea in addition to northern and southern Iran in all open waters of the world, which the researcher considers necessary to have the "rule of sea-based or maritime governance" operationalize the theory of maritime civilization. In this regard, the present study is a purposeful qualitative study that, while interview with marine experts and the data method of the Foundation for Operational Model of Maritime Civilization Theory, will be presented and practical suggestions for governing the country's maritime governance with the approach of reviving Iran's maritime civilization

Keywords: Maritime civilization, governance, maritime governance

عملیاتی نمودن نظریه تمدن دریایی، حرکت به سوی حکمرانی دریامحور

علیرضا عالی پور

استادیار، مدیریت آموزشی، دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره)، نوشهر

چکیده.

تمدن سازی جزء ویژگی ذاتی دریا در طول تاریخ بوده که با شروع انقلاب دریانوردی در سده شانزدهم؛ سواحل و کرانه‌های دریایی تبدیل به مرکز ثقل تمدن گردیدند و اقتصاد ساحلی آرام آرام جایگزین اقتصاد خشکی محور گردید، تا جایی که امروزه دریا عامل اصلی راهبردهای کلان توسعه کشورها و به عبارتی مولفه مهم در حکمرانی دولت‌ها مطرح می‌باشد. در چهل سال اول نظام جمهوری اسلامی ایران دریا مورد غفلت مسئولین واقع شده که به صراحت، مقام معظم رهبری در متن بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی به آن اشاره کرده است. حکمرانی دریامحور در ایران نیازمند بهره‌مندی همه جانبه از منافع دریا علاوه بر شمال و جنوب ایران در همه آبهای آزاد جهان می‌باشد، که محقق بستر لازم برای داشتن "حکمرانی دریامحور یا دریاپایه" را عملیاتی نمودن نظریه تمدن دریایی می‌داند. در همین راستا پژوهش حاضر یک مطالعه کیفی هدفمند بوده که ضمن مصاحبه با خبرگان علوم دریایی و به روش داده بنیاد مدل عملیاتی نظریه تمدن دریایی استخراج و پیشنهادات کاربردی در راستای حکمرانی دریامحور کشور با رویکرد احیاء تمدن دریایی ایران ارائه خواهد شد.

کلیدواژه‌گان: تمدن دریایی، حکمرانی، حکمرانی دریامحور

پهنه‌های آبی اعم از رودها، دریاچه‌ها و اقیانوس‌ها با کارکردهای متعددی که دارند در ایجاد تمدن‌های بشری، حمل و نقل، تامین منابع غذایی و دارویی، تامین منابع انرژی، ... و مهم‌تر از همه ایجاد و برقراری صلح و امنیت نقش بسزایی داشته و از چنان اهمیتی برخوردارند که کشورهایی که از این موهبت الهی بهره‌مند هستند همواره توجه ویژه‌ای به آن داشته‌اند. اینکه در حال حاضر بیش از ۹۰ درصد از تجارت جهانی از طریق پهنه‌های آبی انجام می‌شود خود به تنهایی بازگو کننده نقش و اهمیت انکار نشدنی عرصه دریا می‌باشد. علاوه بر حوزه حمل و نقل، به نقش و اهمیت دریا می‌توان از منظرهای مختلفی چون: منابع طبیعی، کشاورزی دریایی، منابع معدنی، امنیت و دفاع، اجتماعی، ... و گردشگری دریایی نیز نگریست و مورد توجه قرار داد، ایران نیز جزء کشورهای بهره‌مند از موهبت الهی دریا بوده و به واسطه همجواری با دو پهنه گسترده آبی در شمال و جنوب کشور، می‌بایستی شاهد جایگاه دریا در حکمرانی نظام جمهوری اسلامی ایران و یا به عبارتی حکمرانی دریامحور در چله دوم انقلاب اسلامی بود. امروزه نقش و اهمیت سواحل دریا و موقعیت استراتژیک آن به لحاظ مسائل اجتماعی، اقتصادی، سیاحتی و... بسیار آشکار است و سواحل دریا به عنوان یکی از مهمترین مراکز اقتصادی و صنعتی در رشد و شکوفایی هر کشور مطرح است [۵]. نواحی ساحلی به سبب کاربری‌ها و نقش‌های حیاتی که در فعالیت‌های اقتصادی انسان دارد بسیار مهم هستند به طوری که امروزه حدود ۶۰ درصد جمعیت دنیا در سواحل سکونت دارند. طول سواحل دنیا مجموعاً ۳۴۰ هزار کیلومتر برآورد می‌شود. این ناحیه از نظر تغییرپذیری و تداخل فعالیت‌های انسان، اقتصاد و اکولوژی مهمترین و حیاتی ترین ناحیه محسوب می‌شود [۹]. از طرف دیگر براساس پیش‌بینی‌ها، ۷۵ درصد جمعیت دنیا تا سال ۲۰۲۰، در ۱۱ کیلومتری از خط ساحل زندگی خواهند کرد [۱۲]. با شکست ابر تمدن قاره‌ای و پیروزی ابر تمدن دریایی، در نظم نوین جهانی، "زمیندل" به عرض‌های جغرافیایی جنوبی انتقال یافته است و از این رو در جهان کنونی سهولت تحرک در دریا و سیادت دریایی مافوق قدرت قاره‌ای محسوب می‌گردد، ایران بدون رویکرد دریایی در تعریف اولویت‌های ژئوپلیتیکی خود، بصورت یک کشور ضعیف و محصور در خشکی در خواهد آمد و بدین ترتیب دهلیز تنفسی آن بسته و پویایی حیاتش در جهان متغیر و رقابت آمیز کنونی، کاهش خواهد یافت [۱۱]. بنابراین محقق با هدف ایجاد حکمرانی دریامحور پیاده سازی نظریه تمدن دریایی و یا به عبارتی احیاء تمدن دریایی به عنوان یک دغدغه ذهنی مورد بررسی قرار داده تا نظام جمهوری اسلامی در آینده بتواند در راستای تمدن نوین اسلامی حرکت نماید.

ژئواستراتژیست‌ها بر این باورند که ویژگی‌های هر تمدن، بمیزان قابل توجهی توسط جغرافیا، شرایط اقلیمی و ساختار فضای زیستی - اکولوژیکی آن تعیین می‌گردد. مردمان جزیره‌ای- ساحلی و تمدن‌های دریانورد، جوامعی پویا، مبتکر، خلاق و مخترع را می‌آفرینند و ستاره آرمانی آنها در مدار فرد گرایی، خود پرستی و اغناء مادی می‌چرخد. برعکس، مردمان ساکن خشکی جلگه‌ها، دشت‌ها، جنگل‌ها و برهوت عمق قاره‌ها، مردمانی ایستا، محافظه کار و ذهن‌گرا اما در عین حال متهور و جمع‌گرا هستند. آن چیزی که مورد دغدغه ذهنی محقق می‌باشد؛ عملیاتی نمودن تمدن دریایی در کشور دریایی ایران می‌باشد.

تمدن

واژه (civilization) معادل تمدن یا حضاره است. این واژه در زبان انگلیسی از لغت لاتینی civis به معنی شهروند یا شهرنشین گرفته شده و برای دلالت بر ویژگی‌هایی مانند لطف، کیاست و لیاقت مورد استفاده قرار گرفته است که دستاورد شهرنشینی است یا برای پیشرفت و ترقی افراد و جمعیت‌هایی که در شهرها زندگی می‌کنند [۶]. به اعتقاد علامه جعفری «تمدن عبارت است از برقراری نظم و هماهنگی در روابط انسان‌های یک جامعه که تصادم‌ها و تراحم‌های ویرانگر را منتفی ساخته و مسابقه در مسیر رشد و کمال را قائم مقام آنها بنماید، به طوری که زندگی اجتماعی افراد و گروه‌های آن جامعه موجب بروز و به فعالیت رسیدن استعدادهای سازنده آنها باشد» [۴]. لوکاس، فرهنگ و تمدن را یکی دانسته، ولی دامنه و زمان فرهنگ را محدودتر از تمدن تلقی کرده است. «فرهنگ [و تمدن]، راه مشترک زندگی، اندیشه و کنش انسان است» [۱۰]. تمدن‌ها پدیده‌های اجتماعی و تاریخ مند هستند و نه حاصل صرف کنشگری و اراده توهم آمیز و انتزاعی به دور از شرایط اضمامی و اجتماعی و نه به مثابه تاسیس یک کالا و بنای فیزیکی و... بلکه هر تمدنی در بستر منابع تکوینی خود امکان ظهور و پدیداری پیدا می‌کند [۲]. ابن خلدون مؤلفه‌های مدنیت را جمعیت، ثروت، کار، صنعت، دانش، هنر، جغرافیا، شهرنشینی، دین و عصبیت دانسته است [۱].

نظریه تمدن دریایی

همه شاخص‌ها و ارکان تمدن دریایی بر پایه دریا و مزیت‌های آن می‌باشد. دریا منبعی سرشار از مواهب الهی است که بسیاری از کشورها به دریا به عنوان یک ظرفیت عظیم توسعه و اقتدار می‌نگرند، به طوری که هم اکنون حدود ۹۰ درصد از تجارت جهانی از طریق اقیانوس‌ها انجام می‌شود.

در سده‌ی جاری محیط‌های دریایی و اقیانوسی زمین، مانند فضای پیرامون این کره، به عنوان عرصه جدید تسلط بشر قلمداد شده‌اند. توانمندی در عرصه‌ی دریایی بیش از پنج سده است که قدرت جهانی را برای کشورهای پیشرو در این زمینه به همراه داشته است. دوره‌های مختلف پیشرفت اقتصادی، صنعتی، علمی و فناوری و حتی تسلط بر فضا نیز خللی در اهمیت حوضه‌های دریایی و اقیانوسی ایجاد نکرده است. حجم حمل و نقل دریایی، منابع زیستی و غیرزیستی دریاها و اقیانوس‌ها و اهمیت دریاها و اقیانوس‌ها در تغییر آب و هوای کره زمین، نقش آنها را در آینده بشریت تعیین کننده کرده است.

از طرفی ارائه یک تئوری تمدنی کارآمد، جهت مهندسی تمدن نوین اسلامی، مستلزم تحلیل درست و دقیق و روشمند به دور از ساده سازی از موضوعات و پدیده‌های پیچیده و جدید اجتماعی و تمدنی می‌باشد، در صورتی که یک تئوری پرداز در مطالعه پدیده‌های جدید و پیچیده اجتماعی و تمدنی، ابزار و روش کارآمد و متناسب با اقتضائات آن را به کار نگیرد و موضوعات و پدیده های اجتماعی و تمدنی را چنانکه در متن واقع هستند، فهم و ترجمه نکند، تبعاً ارائه هرگونه راهکار و طرحی برای موضعگیری و مواجهه معقول، به جای حل مسئله، به تغییر صورت مسئله منتهی خواهد شد، بر این اساس به نظر می‌رسد که پدیده تمدن اجتماعی مدرن مادی، به دلیل اتکا بر فلسفه تکامل مادی و رسوخ آن در تمامی پیکره و متغیرهای آن، نه تنها هویت «علوم» و «ساختارها» و «تکنولوژی مدرن» را مادی و سکولاریستی کرده است، بلکه اساساً در ذات و ماهیت علوم و تکنولوژی مدرن نیز جهت سکولار و مادی تسری کرده است.

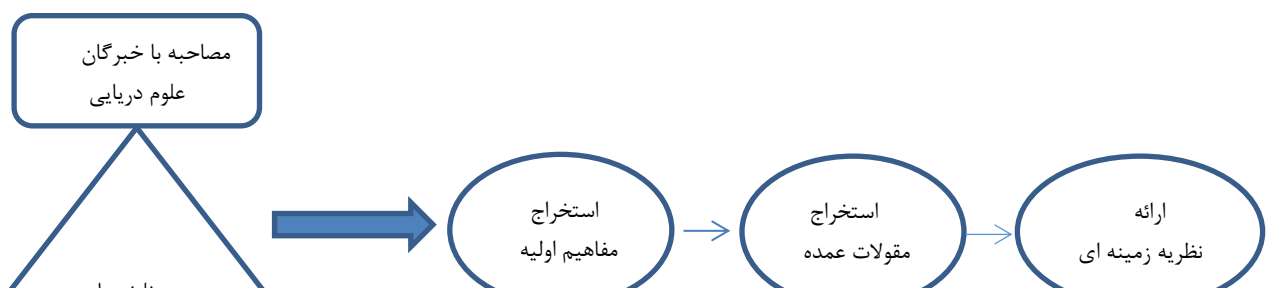
در همین راستا ارائه نظریه قدرت دریایی در سال ۱۸۹۴ میلادی توسط «آلفرد تایر ماهان» افسر نیروی دریایی و مورخ دریایی آمریکا در کتاب معروف او تحت عنوان تأثیر قدرت دریایی بر تاریخ، مطرح شده که با ارائه مستندات تاریخی، روشن ساخت که ظهور و تداوم قدرت‌های بزرگ در جهان همواره با تکیه بر قدرت دریایی و از طریق برتری نسبی در دریاها صورت گرفته است که این نظریه علی رغم داشتن نکات مثبت؛ یک نگاه استعماری و مادی به دریا و منابع خدادادی آن دارد؛ به همین منظور نیازمند تبیین نظریه تمدن دریایی به جای قدرت دریایی هستیم؛ تمدن دریایی با اساس رویکرد دریامحور، تمدنی است که نهضت‌های فکری، علمی، صنعتی، اجتماعی و اقتصادی در بستر دریا و ارتباط با محیط دریا ایجاد شده و با مجموعه‌ای از ظرفیت‌ها و منابع همه جانبه که در ارتباط مستقیم با دریا بوده و با یک نگرش تفکر دریایی سعی در بهره‌مندی پایدار از دریا داشته تا انسان و جامعه دریایی را یک جامعه صلح جو دانسته و انسان را به سوی تعالی همراه با کمال معنوی و مادی سوق دهد [۷].

تا زمانی که تمدن دریایی در کنار سواحل شکل نگیرد، چرخه‌های قابلیت‌سازی که منبع دریا را به قدرت تبدیل کنند ظهور نخواهد کرد. شهرهای ساحلی محمل و مظهر تمدن دریایی هستند. شکل‌گیری شهرهای ساحلی منجر به افزایش تراکم جمعیت در نواحی ساحلی می‌شود و حضور جمعیت در کنار سواحل زمینه‌های توسعه را فراهم می‌آورد. نیازهای ناشی از حضور جمعیت در نواحی ساحلی باعث می‌شود تا برای رفع نیازهایشان به فکر بهره‌گیری از دریا و منابع آن بیفتند و این نیاز نیروی مولدی برای شکلهای به چرخه‌های قابلیت‌ساز برای بهره‌برداری از دریا می‌شود. توسعه شهرهای ساحلی با خود فعالیت‌های اقتصادی، فرهنگ تعامل با دریا، صنایع دریایی، کشتیرانی، تجارت، نیروی نظامی برای تأمین امنیت و ... را به همراه می‌آورد. از این رو گسترش و پراکندگی شهرها در نواحی ساحلی یکی از کلیدهای شکل‌گیری قدرت دریایی در یک کشور است و تا زمانی که انسان و دریا در نسبت با هم قرار نگیرند قدرت دریایی حاصل نخواهد شد، شهرهای ساحلی پلی برای این تعامل بشمار می‌روند [۳].

روش تحقیق

پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و به روش نظریه زمینه‌ای انجام شده است. این پژوهش داده محور بوده و از آزمون صرف فرضیه‌های قیاسی اجتناب می‌کند. در این راستا، با استفاده از روش نمونه‌گیری غیرتصادفی هدفمند و ابزار مصاحبه نیمه ساختاریافته برای بدست آوردن داده‌ها استفاده شد. جامعه آماری پژوهش ۱۰ نفر از افسران ارشد نیروی دریایی که دارای سابقه عملیاتی و سوابق آموزشی بوده و با مفاهیم حکمرانی آشنایی نسبی داشته بودند که در مصاحبه شرکت نمودند. جمع‌آوری داده‌ها تا رسیدن به اشباع نظری دنبال شد. سپس کدگذاری داده‌ها در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی تا رسیدن به اشباع انجام شد.

فرایند اجرای پژوهش عبارتند از مصاحبه با خبرگان علوم دریایی، بررسی اسناد و دستورالعمل‌ها، تجربیات و پژوهش‌های انجام شده در حوزه دریا بوده که با محوریت مراحل تحلیل کیفی داده بنیاد، کدگذاری های لازم انجام گرفت.

شکل ۱: مراحل کدگذاری داده های پژوهش

یافته‌های پژوهش

پس از انجام تجزیه و تحلیل و طبقه بندی داده‌ها و پایان مرحله کدگذاری، یافته‌های حاصل از این پژوهش حول ۴۳ مفهوم کدگذاری شد. کدهای اولیه به دست آمده در جدول شماره یک نمایش داده شده است. بعد از کدگذاری، مقولات عمده مشخص گردیدند که با توجه به هدف تحقیق ارتباط بین این مقولات و عملیاتی نمودن نظریه تمدن دریایی مشخص گردید.

جدول ۱: کد بندی باز از داده‌های استخراج شده

کد اولیه(باز)	محتوا(گزاره‌های کلامی)
- طرح‌های توسعه اقتصادی دریامحور - نگرش دریایی مسئولین - تفکر دریایی در برنامه ریزی‌های توسعه اقتصادی کشور	بسیاری از طرح های توسعه اقتصادی ایران خشکی محور بوده است. در حال حاضر نیاز بوده که مسئولین اهمیت طرح‌های توسعه اقتصادی دریامحور را درک نموده، به عبارتی دارای نگرش دریایی و یا تفکر دریایی در برنامه-ریزی های توسعه پنج ساله و در برنامه های پیشرفت چهل سال دوم مدنظر قرار دهند.
- توسعه فضای ژئوپلیتیک دریایی - نیروی دریایی معقول - نیروی دریایی مدرن - توسعه شناورهای سطح و زیرسطحی سنگین - ناو هواپیمابر - زیردریایی هسته ای - هواناوها، پهپادهای دریاپایه	در راستای عملیاتی نمودن نظریه تمدن دریایی، می‌بایستی فضای ژئوپلیتیکی کشور تا جنوب اقیانوس هند و شرق آسیا و تا مدیریت گسترش دهد. نیروی دریایی نقش مهمی در توسعه این فضای ژئوپلیتیکی دریایی کشور خواهد داشت. گسترش ناوگان دریایی، پایگاه‌های دریایی در خارج از کشور و دیپلماسی دریایی بسیار اثرگذار در بعد سیاسی تمدن دریایی خواهد بود. به عبارتی نظام جمهوری اسلامی باید در راستای ایجاد یک نیروی دریایی معقول در زمان کنونی و ایجاد نیروی دریایی مدرن در پایان چهل سال دوم انقلاب برنامه ریزی همه جانبه داشته باشد، توسعه شناورهای سطحی و زیرسطحی کلاس سنگین، ساخت ناو هواپیمابر، زیردریایی هسته‌ای، توسعه هواناوها و بالگردهای دریایی و همچنین پهپادهای دریاپایه باید در برنامه ریزی نیروی دریایی باشد و اینها همان الزام امنیت دریایی برای ایجاد تمدن دریایی خواهند بود.
تولید انرژی از باد دریا و اقیانوس ها	ایجاد پایگاه تحقیقاتی در جنوب می تواند کمک موثری در استفاده از ظرفیت‌های انرژی دریا برای شهرهای ساحلی داشته باشد. حرکت به سمت تولید انرژی های تجدید پذیر با توسعه پژوهش ها در این حوزه تقویت خواهد شد. ظرفیتهای علوم و فناوری ها دریا بسیار گسترده بوده که نیازمند توسعه دانشگاهها و
- سرمایه گذاری در بنادر کشور - اقتصاد آبی	سرمایه گذاری در بنادر کشور، توسعه بنادر اصلی و ساخت بنادر کوچک و تخصصی باعث تقویت واردات و صادرات و همچنین رونق اقتصاد آبی خواهد بود.
بانکداری دریایی بین المللی	نظام بانکی در حوزه اقتصاد دریایی و خصوصا ایجاد بانک دریایی بین المللی در شهرهای جنوبی و شمالی کشور پشتوانه مهمی در فعالیتهای اقتصادی دریاپایه خواهد شد.
- مسئولیت در برابر دریا - ایجاد وزارتخانه در امور دریا	در کشور ایران فعالیت های متعددی در رابطه با دریا انجام می شود که معمولا" با واگرایی های زیاد و غیرهماهنگ صورت می گیرند، بنظر احساس نیاز بسیار شدیدی در ساختار دولت برای متولی دریا هستیم، احیاء تمدن دریایی ایران نیازمند یک وزارتخانه منسجم بوده که به امور همه جانبه دریا بپردازد، پراکندگی در تشکیلات دولت در رابطه با دریا باعث عدم پیشرفت دریامحور کشور می شود؛ الزام عملیاتی نمودن تمدن دریایی حمایت همه جانبه مسئولین از دریا می باشد. تکرر گرایی جامعه دریایی کشور مورد تایید کارشناسان و متخصصان دریایی نیز می باشد؛ کشور نیازمند وزارتخانه ای به منظور مسئولیت در برابر دریا دارد.

- رونق گردشگری دریایی - شهرهای ساحلی	رونق گردشگری دریایی خصوص در سواحل جنوبی می تواند تقویت کننده توسعه شهرهای ساحلی باشد. به کارگیری سیاست‌های تشویقی به منظور انجام سفرهای دریایی توسط اکثریت جامعه خصوصا از سوی شهروندان غیرساحلی می‌تواند در توسعه مدنیت مردم ساحل‌نشین مؤثر باشد.
- وجود جمعیت در سواحل - شهرهای ساحلی	اجرای طرحهای صنایع بزرگ اقیانوسی در شهرهای ساحلی کشور به خصوص شهرهای سواحل مکران باعث اسکان جمعیت در این سواحل و ایجاد یک توسعه پایدار خواهد بود.
- فرهنگ دریایی - هنرستان‌های دریایی - دبیرستان‌های ملوان - دانشگاه‌های علوم دریایی - توسعه رشته‌های تحصیلی	عملیاتی نمودن تمدن دریایی وابستگی شدیدی به وجود فرهنگ دریایی داشته که برای ایجاد فرهنگ دریایی، نظام آموزشی کشور نقش اساسی دارد. توسعه مراکز آموزشی در حوزه دریا در شهرهای ساحلی، ایجاد هنرستان‌های دریایی، دبیرستان‌های ملوان، دانشگاه‌های علوم دریایی و توسعه رشته‌های تحصیلی در علوم و فناوری دریایی بستر ساز فرهنگ دریایی کشور خواهند بود.
- توسعه دریامحور - نگرش دریایی در برنامه ریزی های توسعه کشور	عملیاتی نمودن تمدن دریایی با توسعه دریامحور کشور یک ارتباط منطقی دارد؛ رویکرد و تفکر توسعه در ایران باید به سمت دریا سوق پیدا کند، که با حاکم شدن این امر در نگرش برنامه ریزی های تصمیم سازان و تصمیم گیران می‌توان انتظار عملیاتی شدن تمدن دریایی را داشت.
- دیپلماسی دریایی - حضور ناوگان نیروی دریایی در دیگر کشورها - ائتلاف‌های دریایی منطقه ای	یکی از ویژگی های مختص دریا، یحث پشتیبانی از دیپلماسی کشور و نقش مهم آن در توسعه روابط بین الملل می باشد؛ ذات دریا ایجاد رابطه با ملل مختلف می باشد؛ بنابراین در راستای عملیاتی شدن تمدن دریایی، استفاده از ظرفیت‌های ناوگان تجاری و نظامی در روابط بین کشورها، تسهیل کننده توسعه تمدن دریایی ایران خواهد بود. حضور ناوگان نیروی دریایی در کشورهای مختلف معنادار بوده و نشاندهنده روابط عمیق بین کشورها می باشد. ناوگان نظامی نیروی دریایی بستر ساز توسعه روابط استراتژیک بین کشورها خواهند بود. ایجاد ائتلاف‌های دریایی با کشورهای حاشیه اقیانوس هند و همچنین ائتلاف با کشورهای حاشیه دریایی خزر، موجب توسعه روابط عمیق سیاسی، اقتصادی با این کشورها خواهد بود.
- ژئوپلیتیک دریا - نگاه صلح جویانه به دریا - صلح پایدار در بین جوامع - حذف نگاه استعماری به دریا - کم کردن مناقشات بین کشورهای منطقه از طریق دریا - ظرفیت‌های ژئوپلیتیکی دریا - ایران، کشور دریایی - شناخت وضعیت جغرافیایی ایران - جغرافیای سواحل و دریاها	استفاده از ژئوپلیتیک دریا برای حل مناقشات منطقه‌ای، در عملیاتی نمودن نظریه تمدن دریایی نقش بسزایی دارد، نظریه تمدن دریایی یک نگاه صلح جویانه به دریا داشته و هدف اصلی آن ایجاد صلح پایدار در بین جوامع و رسیدن به کمالات مادی و معنوی انسان‌ها می‌باشد؛ بنابراین در راستای حذف نگاه استعماری به دریا و همچنین کم کردن مناقشات بین کشورهای منطقه و دیگر کشورها، می‌بایستی از ظرفیت‌های ژئوپلیتیک دریا استفاده بهینه نمود. ایران به عنوان یک کشور دریایی، جایگاه ویژه ای در بین نظریه پردازان ژئوپلیتیک دارد، مسئولین و مردم ایران نیازمند آگاهی از جایگاه ویژه ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژی ایران دارند؛ یکی از مهمترین مباحث در عملیاتی نمودن نظریه تمدن دریایی در ایران؛ آگاهی همگان از وضعیت جغرافیایی ایران می باشد؛ نباید اجازه دهیم که جغرافیایی که در ایران ظرفیت‌های لازم برای توسعه را دارد؛ تبدیل به یک مانع و یا حتی انتقام قرار گیرد. شناخت جغرافیا سواحل و جغرافیای دریایی ایران تقویت کننده نگرش دریایی ایرانیان خواهد بود.
- استفاده معنادار از دریا - تعامل گسترده با دریا	هر آنچه‌ای که در رابطه با دریا بحث می شود؛ استفاده معنادار از دریا بوده که مورد توجه تمدن دریایی می باشد؛ به عنوان مثال زمانی می‌توانیم ادعای داشتن تمدن دریایی در شمال کشور داشته باشیم که دریا در کسب و کار و اقتصاد مردم شمال کشور نقش ویژه ای داشته باشد، مردم سواحل نشین اگر روزی خود را از طریق دریا بدست آورند و اقتصاد آنان، فرهنگ آنان و رفتارهای اجتماعی آنان در تعامل گسترده با دریا باشد، تمدن دریایی عملیاتی خواهد بود.
تمدن دریایی منطقه ای	ما باید به دنبال تمدن دریایی منطقه‌ای نیز باشیم؛ به عنوان مثال ایجاد تمدن دریایی در جنوب ایران می‌تواند احیاء کننده یک تمدن دریایی بین کشورهای سواحل مکران باشد. وجود تمدن‌های دریایی منطقه ای، باعث جلوگیری از مرگ تمدن دریایی در یک کشور خواهد شد.
سرمایه‌گذاری در ناوگان نظامی، ناوگان تجاری و آموزش های علوم دریایی	در دل تمدن دریایی، قدرت دریایی نهفته هست؛ بنابراین سرمایه گذاری در ابعاد قدرت دریایی(ناوگان نظامی، ناوگان تجاری، صنایع دریایی و آموزش‌های علوم دریایی)؛ روند عملیاتی نمودن نظریه تمدن دریایی را تسریع خواهد کرد.

نظریه تمدن دریایی

تمدنی است که نهضت‌های فکری، علمی؛ صنعتی، اجتماعی و اقتصادی در بستر دریا و ارتباط با محیط دریا ایجاد شده و با مجموعه‌ای از ظرفیت‌ها و منابع همه جانبه که در ارتباط مستقیم با دریا بوده و با یک نگرش تفکر دریایی سعی در بهره‌مندی پایدار از دریا داشته تا انسان و جامعه دریایی را یک جامعه صلح جو دانسته و انسان را به سوی تعالی همراه با کمال معنوی و مادی سوق دهد.

شکل ۱: الگوی عملیاتی نمودن نظریه تمدن دریایی ایران در راستای حکمرانی دریا محور

نتیجه گیری

با تحلیل نظریه تمدن دریایی و با توجه به جایگاه جغرافیایی ایران؛ محقق عملیاتی نمودن نظریه تمدن دریایی را به عنوان یک الزام مهم برای حکمرانی دریامحور می داند. با نگاه به اهمیت دریاها در طول تاریخ و اینکه کشورهای بزرگ با سرمایه گذاری های عظیم در دریاها توانسته اند تمدن دریایی خود را احیا نموده و در برنامه های حکمرانی خود دریا یک نقش ویژه ای دارد. به عبارتی دریا همواره در طول تاریخ عرصه ای تمدن ساز بوده و توانسته است عرصه ای برای حکمرانی حکومت های مختلفی باشد، مخصوصا قدرت هایی که تفکر استعماری داشته، از طریق دریا توانسته اند به

اهداف خود برسند؛ به عبارتی کشورهایی که دسترسی به دریا و توان استفاده از آن را داشته‌اند، توانسته‌اند قدرت و نفوذ خود را در جهان توسعه دهند. با در نظر گرفتن این نکته که ایران یک کشور دریایی بوده و از لحاظ ژئوپلیتیک دارای جایگاه ویژه می باشد، عملیاتی نمودن نظریه تمدن دریایی در ایران بسترساز حکمرانی دریامحور خواهد بود؛ بسیار از خبرگان معتقدند که دریا در چهل سال اول انقلاب در برنامه ریزی های توسعه کشور مورد غفلت واقع شده است، یکی از این ظرفیت‌های استفاده نشده در برنامه‌ریزی‌های حکمرانی کشور، دریا و عدم استفاده از سواحل طولانی ایران و منابع دریا می‌باشد. با توجه به اینکه نظریه تمدن دریایی یک نگاه ارزشی به دریا و منافع آن داشته و به دنبال ظهور نهضت‌های فکری، علمی، صنعتی، اجتماعی و اقتصادی در بستر دریا و ارتباط با محیط دریا می باشد و سعی در بهره‌مندی پایدار از دریا داشته تا انسان و جامعه دریایی را یک جامعه صلح جو دانسته و آن را به سوی تعالی همراه با کمال معنوی و مادی سوق دهد که عملیاتی نمودن این نظریه حکمرانی دریامحور را در پی خواهد داشت.

پیشنهادهات

با در نظر گرفتن نتایج تحقیق پیشنهادهات زیر در راستای عملیاتی نمودن نظریه تمدن دریایی با هدف حکمرانی دریامحور؛ ارائه می گردد:

ابعاد	پیشنهادهات
آموزش‌های علوم دریایی	توسعه هنرستان‌های دریایی و مدارس فنی حرفه ای علوم دریایی در کشور
	توسعه آموزش عالی و رشته‌های تحصیلی علوم و فناوری دریایی خصوصا "در استان‌های دریایی کشور
	توسعه فرهنگ دریا، فرهنگ کار دریایی، گردشگری دریایی با محوریت کتب درسی و برنامه ریزی آموزشی
نیروی دریایی	توسعه مناطق دریایی ارتش و پایگاه‌های دریایی سپاه و تعامل مطلوب بین آنها
	حرکت به سمت ساخت ناو هواپیمابر
	ایجاد پایگاه‌های دریایی در کشورهای حاشیه اقیانوس هند
	گسترش حضور ناوگان نیروی دریایی ارتش در آبهای آزاد و حضور در بنادر سایر کشورها
	توسعه صنایع نظامی دریایی
	ساخت زیردریایی های مدرن و قابلیت رانش هسته ای در آنان
	ایجاد ائتلاف‌های دریایی منطقه‌ای
	حرکت به سمت توسعه نیروی دریایی اقیانوسی
	ایجاد زیرساخت‌های حمل‌ونقل دریایی، ریلی و جاده ای جهت اتصال افغانستان به دریا در جنوب شرق کشور؛
اقتصاد آبی	ایجاد زیرساخت‌های حمل‌ونقل دریایی، ریلی و جاده ای جهت اتصال کشورهای آسیای میانه به دریای عمان
	ایجاد حوضچه‌های تعمیر کشتی‌های با تناژ بالا با تأکید بر مشارکت بخش خصوصی
	ایجاد و توسعه بنادر خشک جهت توزیع کالا با مکان یابی متناسب با تقاضای داخل، کریدور شمال- جنوب
	استقرار و توسعه صنایع و فعالیت‌های اقتصادی دانش بنیان مبتنی بر مزیت های دریا در بنادر کشور
	توسعه زیرساخت‌های بندرداری، بندرسازی و بندر خشک
	سرمایه‌گذاری در گردشگری دریایی

منابع

- [۱] ایوبی‌پور، محمد؛ عیوضی، محمدرحیم(۱۳۹۸). تعیین پیشران‌های تمدن‌سازی نوین اسلامی با رویکرد تحلیل تأثیر متقاطع، دوفصلنامه مطالعات بنیادی تمدن نوین اسلامی، ۱(۲): ۴۰۰-۳۸۷.
- [۲] پارسامهر، تقی.(۱۳۹۸). دو فصلنامه مطالعات بنیادی تمدن نوین اسلامی، ۲(۲): ۱۵۰-۱۱۷.

- [۳] خانزادی، حسین؛ سیاری، حبیب الله. (۱۳۹۵). الگوی توسعه سواحل مکران با تأکید بر احیاء قدرت دریایی، ۱۴ (۶۶): ۳۵-۵.
- [۴] جعفری، علامه محمدتقی. (۱۳۷۳). فرهنگ پیرو، فرهنگ پیشرو، جلد ۶، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی.
- [۵] ذوالفقاری، یوسف. (۱۳۸۴). مدیریت و ساماندهی سواحل در قانون برنامه سوم و چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی؛ مجله علمی، تخصصی و تحقیقاتی بندر و دریا (ویژه نامه مناطق ساحلی یکپارچه کشور)، ۲۰ (۱۲۶-۱۲۷): ۷۲.
- [۶] سپهری، محمد. (۱۳۸۵). تمدن اسلامی در عصر امویان، تهران: نورالثقلین.
- [۷] عالی پور، علیرضا. (۱۳۹۷). ارائه نظریه تمدن دریایی به جای قدرت دریایی، بیستمین همایش صنایع دریایی ایران.
- [۸] عالی پور، علیرضا. (۱۳۹۷). سیاست گذاری در نظریه تمدن دریایی؛ دو سوتوانی در مدیریت بخش اقتصاد دفاع": فصلنامه اقتصاد دفاع دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، ۳ (۸): ۸۶-۷۱.
- [۹] علیمحمدی سراب، عباس و اشرفی، علی. (۱۳۸۴). نقش و ویژگی های اساسی سامانه اطلاعات جغرافیایی در مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی کشور، مجله علمی، تخصصی و تحقیقاتی بندر و دریا (ویژه نامه مناطق ساحلی یکپارچه کشور)، ۲۰ (۱۲۶-۱۲۷): ۶۷.
- [۱۰] لوکاس، هنری (۱۳۸۴). تاریخ تمدن، ترجمه عبدالحسین آذرنگ، تهران، انتشارات سخن، جلد ۱، چاپ ششم.
- [۱۱] محمودی، مهرداد. (۱۳۸۴). راهبرد دریایی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه علوم و فنون نظامی، ۲ (۴): ۹۷-۸۰.

[12] Phillips, M, R and Jones, L, A. (2006). Erosion and tourism infrastructure in the coastal zone: problems, consequences and management, Tourism management, 27.